

AZ ORSZ. MAGY. KIR. IPARMŰVÉSZETI ISKOLA MUNKABEMUTATÓJA

Öt éve, hogy félszázéves Iparművészeti Iskolánk az Iparművészeti Múzeum kiállítási csarnokaiban méreteiben és művészi értékeiben is oly nagyarányú nyilvános kiállítással igazolta létjogosultságát, sokrétű művésznevelő munkásságát s a magyar közgazdasági élet szempontjából különösen a mostani időkben igen nagy jelentőséggel bíró fontosságát, hogy e bemutatkozása úgy itthon, mint külföldön a legosztatlanabb elismerést, a legértékesebb pálmát hozta meg az iskola sok-sok hervadhatatlan sikertől díszes koszorújába.

Új erők forrása, új remények hajnala, új tapasztalatok és meglátások kiindulása volt az 1930-as jubileumi esztendő!

Nyomában nem a régi dicsőség emlékein való esendes elmélkedés; nem a jól végzett munka megérdemelt nyugalma; nem az elért magasságokon való boldog szemlélődés korszaka következett, hanem a még fokozottabb, még belterjesebb munka.

Az iskola, élén Helbing Ferenc m. kir. kormányfőtanácsos igazgatóval, valamennyi nevelésre és adminisztrációra hivatott tagjával érezte, hogy a nagy történelmi határkő után még többet és nagyobbat vár tőle az ifjú művésznemzedék, a magyar művészeti kultúra, a rohanva fejlődő élet.

A jubileum óta eltelt öt év alatt Milánóban, Londonban, Rómában, Páduában, Bécsben, Brüsszelben nyílt alkalma az Iparművészeti Iskolának arra, hogy a magyar alkotni tudásnak új hírt és dicsőséget szerezzen!

Eppen ez a dicsőségesen bekoronázott mult nyitott új távlatokat s e távlatok most, az Iparművészeti Iskola ötvenötödik fennállási évében tárultak ki teljes nagyszerűségükben a hivatalos kormány, a művészek, a műbarátok, a sajtó munkásai, a nagyközönség és szülők előtt.

Ezúttal nem hatalmas kiállítási csarnokokban; nem előre megtervezett s látványosság számba menő interieur-ökben, hanem a munka szürke műtermeiben és műhelyeiben: benn az Iparművészeti Iskola meghitt termeiben volt a kiállítás, melynek meghívója szerényen „évvégi munkabemutató“-ra invitált bennünket.

Hogy mennyire tapintatos volt e munkabemutató illetén megrendezése, azt a nyomában támadt visszhang: az egyhangú elismerés igazolta.

Minden tárgy ott mutatkozott be, ahol készült s bár az elrendezés igen célszerű és izlées, az anyag áttekintése könnyű és rendszeres volt: senki se mondhatta, hogy itt a szürke környezet befolyásolta volna előnyösebbre a munkák értékét, mert éppen ez az őszinte környezet, az osztályok és műtermek hétköznapi képe, zavartalanul engedte, hogy a kiállított anyag önmagában méressék le a legszigorúbb esztétikai elemzés alapján.

E munkabemutató egyes kiválóbb objektumai maguk beszélnek az itt közölt illusztrációk által. Sok száz társuk azok emlékében él, akik a munka-

bemutatót szerenésések voltak ismételtelen is megsemlélni. És itt jellemző, hogy bár az Iparművészeti Iskola, amely a hangos reklám eszközeivel sohasem élt s ezúttal is becsülettel végzett munkájával akart csak barátokat szerezni a magyar iparművészet ügyének: a nyolcnaposra tervezett munkabemutatót éppen a naponta növekvő tömegek miatt tizenöt napig volt kénytelen nyitva tartani.

Nem célunk, s terünk sem engedi, hogy itt az Iparművészeti Iskola munkabemutatójának módszertani részével foglalkozunk. Oly kifejeződött része ez művészi oktatásunknak, amely az 1912. évi dírezdai rajz- és művészeti oktatásügyi kongresszus óta immár — éppen a magyar módszer átvétele révén szinte világszerte elfogadott és meghonosodott. Ennek a rajztanítási és művészi jellemfejlesztő módszernek új megnyilatkozásait újra és újra látni új tanácsok vezetésével s új növendékanyag munkáiban — igazi lelki élvezet még a műhelytitkok legavatottabb ismerőjének is. Példás precizitás, a kivitelezés folytonos szemelőtt tartását hangsúlyozó szerkezeti rajzolás, az egyes szakok és anyagok különleges céljait és sajátosságát állandóan figyelő lelkiismeretes eljárások a jellemzők itt.

A kivitelezésben ismét óriási lépést tett az Iparművészeti Iskola öt év alatt. Érezzük, hogy a tervezés és kivitel nem öncélú két művészi tevékenység, hanem szoros kapcsolatban haladnak a képzés hosszú hat esztendején keresztül s az iskola immár jól felszerelt műhelyeiben megvalósul minden arravaló és érdemes művészi elgondolás a tervező növendék sajátkezü munkájával. Azért oly nagyfontosságú ez, mert amikor az élet nem biztosítana megélhetést és érvényesülést a tervező művésznek, vegye elő másik énjét: az iparost és pedig az izlésben, tudásban fejlettebb, tökéletesebb iparost s ne legyen kénytelen a nagy művészetek emlein felnőtt sok-sok nyomorgó művész szomorú sorsában osztozni.

A tervezői és kivitelezői kettős munka tökéletes megnyilatkozásának fokmérői a hatodik év végén tartott tizenkéthetes képesítő pályázatok. Az ideai munkabemutatón külön csoportokban szerepeltek a grafikusok, díszítőfestők és szobrászok, textilesek, építő iparművészek és keramikusok. Egytől-egyig kiváló bizonyosság, mit tud az Iparművészeti Iskola kifejleszteni teljes hat évi tanulmányi ideje alatt a magyar lélek mélyén szunnyadó művészi teremtő energiákból; de egyben cáfolat az utóbbi időkben nem egy helyről elhangzó vádra, hogy az Iparművészeti Iskola növendékmunkáiból nem a növendék önálló egyénisége, hanem a tanár formáló keze érezhető ki. A képesítő pályamunkák — még ugyanazon szakon belül is, mint a grafikánál vagy építő iparművészetnél — bár ugyanazt a témát dolgozták föl, teljesen elütők egymástól felfogásban, stílusban, sőt olykor a technikai eljárások alkalmazásában is. A székesfőváros 600 P

ösztöndíját a grafikai szakos Koppány György nyerte, iskolai színvonalon túl messze kimagasló „Csongor és Tünde“ e. bibliofil munkájával.

A munkabemutatót Hóman Bálint kultuszminiszter is megtekintette a művészeti ügyosztály egész vezérkarával s legteljesebb elismerését nyil-

vánította az eredményes munkáért és igen gazdag, magas színvonalú kiállításért.

Az Iparművészeti Iskola jelen tanévi munkabemutatója ismét ünnepe lett a magyar művészeti kultúrának.

DR. KOVÁCS JÁNOS

A RÉGI BUDA ÉS PEST IPARMŰVÉSZE

Budapest a legutóbbi hatvan esztendőben világvárossá emelkedett. Az ilyen város lakóinak érdeme visszatekinteniök a szerényebb multba. A mai nagyság végre is a mult törekvésein épül fel. Ha Budapest lakosaiiban már régebbi időktől fogva nem lett volna meg a nagyra és szépre való törekvés, akkor ez a mai, a külföld által is szépnak elismert és magas kulturális színvonalon álló város nem tudott volna kialakulni.

Mikor az Iparművészeti Múzeum a júniusi hetek programjának gazdagítására a régi Buda és Pest iparművészetének való bemutatását elhatározta, meg voltunk győződve, hogy ezeket az emlékeket szeretetteljes érdeklődéssel fogják fogadni mindazok, kik lélekben az ország fővárosával összeforrtak. Örömmel vállalkoztunk erre, bár előre tudtuk, hogy az Iparművészeti Múzeum kiállítása nem nyújthatja teljes képét Buda és Pest régi iparművészetének.

A kutatás útján haladva arra kellett rádöbbenünk, hogy a két ikerváros művészeti emlékeit a XVIII. század elejéig teljesen elpusztította az a rettenetesen csapás, melyből jobban vette ki részét, mint Európa bármely más városa. Budán, ahol a reneszánsz-művészet ébredése idejében Mátyás király fényes palotát emelt magának és Pesten, ahol még ma is csodáljuk a belvárosi főtemplom gótikus építészeti részét, kétségtelenül az iparművészetnek is voltak kitűnő mesterei, de ősi multjának emlékei, sajnos, nyom nélkül eltűntek. Pusztulásuknak okát jórészt az ozmán hadak felvonulásában és Budavárának több, mint másfélszáz évre terjedő megszállásában találjuk meg. De nemcsak a török pusztításnak van ebben része, hanem a Buda körüli harcokban résztvevő idegen zsoldos katonaságnak is, amely kíméletlenül tovább fosztogatta mind a két várost. Így tehát Pest-Buda kulturális multjának korábbi szakaszát csak krónikákból, oklevelekből, egyházi leltárakból és régi útleírásokból tudjuk homályosan rekonstruálni, de az ezernyi gazdag emlékből úgyszólván semmi sem maradt reánk.

A két város újabb kora Budavárának 1686-ban történt visszafoglalásával kezdődik. A Budát visszavívó hadseregek elvonulása után lassan-lassan megindul az újjáépítés munkája, mely eleinte csak a romok eltávolítására szorítkozhatott. Oly nagy volt a gazdasági nyomor, hogy egy jó fél századnak kellett eltelnie, míg ismét szóhoz juthatott a művészet.

Ezeket a történeti tényeket híven tükrözi az Iparművészeti Múzeumban rendezett kiállítás anyaga, mely a korábbi emlékek teljes hiánya miatt csak a XVIII. század közepétől kezdve mutatja be Pest-Buda iparművészetét.

Mária Terézia és II. József nagylendületű kora az újjáépítés munkája során csakhamar nálunk is művészi értékű teljesítményekre serkentette az építőmestereket, szobrászokat és az iparosok nagy táborát. Lassanként felépülnek a szétlőtt és felperzselt házak, barokk templomok tornyai élénkítik az egyre fejlődő város képét és az építészettel együtt fellendült az iparművészet is. Az arcképen, melyet a múzeum kiállítása Pest-Buda iparművészeti multjáról nyújt, mindenekelőtt feltűnik az ötvösség feltűnő fejlettsége már a XVIII. század közepén. Túlzás nélkül mondhatjuk, hogy a kiállításon bemutatott barokk és rokokó egyházi ötvöstárgyak forma, díszítés és technikai tudás szempontjából európai viszonylatban is igen figyelemre méltó alkotások. A XVIII. századi ötvösmesterek sorából ki kell emelnünk Schätzl József, Puchmayer János, Fauser József, Lubisics Márton és Reichenpfalter Simon nevét, akik kitűnő munkákkal vannak képviselve a múzeum kiállításán. Finomult ízlés jellemzi az empire és biedermeier korának ötvösmestereit, kiknek munkái az akkor igen magas fokon álló bécsi ötvösséggel teljesen egyenrangúak. Ezek közt kétségtelenül Prandtner József, Giergl Alajos és Szentpétery József voltak a legjelentékenyebbek. A múzeum különös súlyt helyezett arra, hogy a manapság és nem ok nélkül igen nagyrabecsült Szentpétery Józsefnek reánk maradt munkáit a kiállításon lehetőleg teljesen bemutassa. Szentpétery korai, 1810 és 1825 közt készült munkái az empire-irányhoz tartoznak. Ezek nemcsak kiváló technikai tudásról, de a mester rendkívül finom ízléséről és gazdag fantáziájáról tanuskodnak. Később, ami természetes, a neobarokk irányhoz csatlakozott, munkái nehézkesebbekké és a rajtuk alkalmazott díszítés túl gazdaggá válik. Amit tőle itt képből bemutatunk, a legjobb korai munkáihoz tartozik.

Majdnem hiánytalanul mutatja be továbbá az iparművészeti múzeum kiállítása Kuny Domokos budai fajanszgyárának csekély számban megmaradt emlékeit. Ezeken világosan látjuk, hogy Kuny igen tehetséges keramikus volt, akiben megvolt a komoly törekvés, hogy vállalatát a holicai